

ARÂBİYYE

(العربية)

Kâdiriyye tarikatının

Ömer b. Muhammed el-Arâbî'ye
nisbet edilen bir kolu.

(bk. TARİKAT).

A'RÂF

(الأعراف)

Cennetle cehennemi

birbirinden ayıran bölgedeki surun
yüksek kısmının adı.

A'râf "sur, dağ ve tepenin en yüksek kısmı" mânasındaki urfun çoğuludur. İrfan (bilmek) kökünden türediğini kabul edenler de vardır. Kur'an-ı Kerim'in yedinci sûresinin adı el-A'râf'tır. Bu sûrede "el-a'râf" ve "aşhâbü'l-a'râf" (a'râfta bulunanlar) şeklinde geçen (bk. el-A'râf 7/46, 48) bu kelime ile kastedilen yer ve burada bulunacakların kimler olduğu konusunda müfessirler değişik yorumlarda bulunmuşlardır. Bazı tefsirlerde a'râfın sırat* üzerinde yüksek bir yer veya cennetle cehennem arasında Uhud dağına benzer bir mevki olduğu belirtiliyorsa da tercih edilen görüşe göre a'râf cennetle cehennemi birbirinden ayıran bölgedeki surun yüksek kısmının adıdır. A'râf sûresinde "hicab" (7/46) diye zikredilen perdenin Hadîd sûresinde "sûr" (57/13) olarak adlandırılması da bu görüşü desteklemektedir.

Ashâbü'l-a'râftan kimlerin kastedildiği hususunda da müfessirler farklı görüş ileri sürmüşlerdir. Rivayet tefsirlerinde yer alan on iki ayrı görüşe göre bunları şu dört grup altında toplamak mümkündür: 1. İyi ve kötü amelleri eşit olan müminler. Bunlar başlangıçta cennete veya cehenneme konulmayıp ikisi arasında bir müddet bekleyecek, sonra Allah'ın lutfuyla cennete girecek olan müminlerdir. Tefsir ve kelâm âlimlerinin çoğu bu görüşü benimsemiştir. 2. Ahirette müminlerle kâfirleri yüzlerinden tanıyacak olan melekler. 3. Cennet ve cehennem ehlini birbirinden ayırarak haklarında şahadette bulunacak olan peygamberler, şehidler ve âlimler gibi yüksek şahsiyetler. Bu görüşü benimseyenler arasında Hasan-ı Basrî ve Fahrreddin er-Râzî de bulunmaktadır. 4. Cennete veya cehenneme girmeyi gerektirecek durumda olmayan belli kişiler. Bunlar da herhangi bir peygamberin tebliğini duymadan ölenler (fetret* ehli), müşrik-

lerin bulûğ çağından önce ölen çocukları veya gayri meşrû evlilikten doğan çocuklardan ibarettir. Tefsirlerde söz konusu dört görüşün her biriyle ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktaysa da âyet, hadis ve sahâbe sözleriyle teyit edilen birinci görüş daha isabetli görünmektedir. Zira "tartılar"ı ağır gelenlerle hafif gelenlerin durumları âyetlerde açıkça ifade edildiği halde (bk. el-A'râf 7/8; el-Mü'minûn 23/102; el-Kâria 101/6), günahları sevaplarına eşit olanların âkıbeti hakkında herhangi bir açıklama yapılmamış olması, bunların ashâbü'l-a'râfı teşkil edeceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Âyetlerde belirtildiği üzere (bk. el-A'râf 7/46-47) a'râfta bulunanların cennete girmeyi şiddetle arzu ettikleri halde oraya henüz girmeden cennetlikleri selâmlamaları, gözleri cehennem ehline çevrilince, "Rabbimiz, bizi bu zalimler zümresiyle beraber bulundurma!" diye dua etmeleri de bu görüşü doğrular mahiyettedir. Âyetin bu ifadesi karşısında, a'râf ehlinin meleklerden ibaret olduğunu söylemek veya bu zümreyi peygamberler, şehidler ve âlimlerin teşkil ettiğini savunmak mümkün görünmemektedir. Çünkü günah işleme gücüne sahip olmayan ve cehenneme girme endişesi taşımayan meleklerin böyle bir niyazda bulunmasına gerek yoktur. Bunun gibi, cennette en yüksek makam ve mertebeleri elde edecekleri ve buraya öncelikle girecekleri şüphesiz olan peygamberlerin, şehidler ve sâlih kulların da cehenneme girme korkusu içinde bulunmaması gerekir. Esasen, "Bizi bu zalimler zümresi ile beraber bulundurma!" ifadesi, bu niyazı yapanların âkıbeti hakkında henüz hüküm verilmemiş olduğunun delili sayılır. Ayrıca Hz. Peygamber'den rivayet edilen ve günahı ile sevabı eşit olanların a'râfta kalacaklarını bildiren hadis de ilk görüşün doğruluğunu gösteren delillerden birini teşkil eder (bk. Müttakî el-Hindî, VII, 213).

Kıyamet sahnelerinden biri olarak Kur'an'da tasvir edilen a'râf olayını, hayırla şer arasında mütereddît davranan insanlara, tercihlerini hayır yönünde kullanmaları için yapılmış ilâhî bir uyarı kabul etmek mümkündür.

Müşteşrik D. B. Macdonald, Gazzâlî'nin, eserlerinde temellendirmeye çalıştığı itikad sistemi içinde çocukların, delilerin ve fetret ehlinin âhiretteki durumlarını tesbit etmek maksadıyla bunların a'râfta kalacağını kabul ettiğini söyler ve böylece İslâm akaidindeki berzah*

inancını genişletip tamamladığını iddia eder. Macdonald, böyle bir anlayışın Peygamber'in niyetinden çok uzak düştüğünü, fakat "kelâmî bir uydurma" olan bu görüşün Gazzâlî'nin gayesi için yeterli olduğunu da ilâve eder (bk. İA, VI, 780). Halbuki a'râfta kalacaklar hakkında ileri sürülen bu görüşün ashap devrinden itibaren bazı âlimlerce benimsenip rivayet edilen bir husus olduğu herkesçe bilinmektedir. Şu halde bu görüş ne kelâmî bir uydurmadır, ne de Gazzâlî'nin icadıdır. A'râfta kalacaklar hakkında bazılarınca kabul edilê gelen bu görüşün Hz. Peygamber'in maksadından çok uzak düştüğünü söylemek için de elimizde herhangi bir delil yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "a'rf" md.; *et-Ta'rifât*, "a'râf" md.; İbn Habîb es-Sülemî, *Kitâbü Vâsîlî'l-firdevs*, Beyrut 1407/1987, s. 45-46; Taberî, *Tefsîr*, VIII, 136-143; Gazzâlî, *ed-Dürrü'l-fâhire*, Hacı Beşir Ağa Ktp., nr. 50/9, vr. 308^b; İbnü'l-Cevzî, *Zâdû'l-mesîr*, III, 204-207; Fahrreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XIV, 86-90; Kurtubî, *Tefsîr*, VII, 211-214; Süyûtî, *el-Büdrü's-sâfire*, Süleymaniye Ktp., İbrâhim Efendî, nr. 357, vr. 141^b-143^a; Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-ummâl*, Haydarâbâd 1314, VII, 213; Elmalılı, *Hak Dini*, III, 2160-2170; VI, 4741; Bell, "The Menon the A'râf", *MW*, XXII/1 (1932), s. 43-48; Muhammed Receb el-Beyyûmî, "Men aşhâbü'l-a'râf", *Mecelle-tü'l-Ezher*, LVI/8, Kahire 1984, s. 1218-1222; Ahmed Hamdî Akseki, "A'râf", *İTA*, I, 462-463; D. B. Macdonald, "Kıyâmet", *İA*, VI, 780; R. Paret, "A'râf", *El² (Fr.)*, I, 623.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

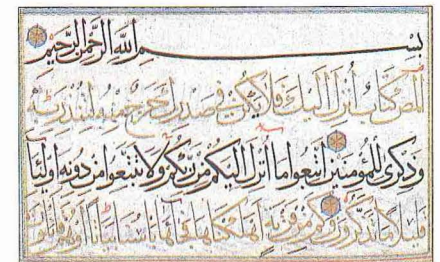
A'RÂF SÜRESİ

(سورة الأعراف)

Kur'an-ı Kerim'in yedinci sûresi.

Mekke devrinde nâzil olmuştur, 205 veya 206 âyettir. Bu bir âyetlik fark, sûrenin başındaki (المر) harflerini ayrı bir âyet sayıp saymamaktan ileri gelmek-

A'râf sûresinin muhakkak hattıyla yazılmış ilk âyetleri

tedir. Fâsılası (د , ن , م , ل) harfleri olup bunlardan (د) sadece (الْحَمْدُ)'da bulunmaktadır.

Mekke devrinde nâzil olan en uzun süredir. Hicret öncesinde, muhtemelen En'âm sûresinin ardından indirilmiştir. 163. âyetten itibaren sekiz âyetin Medenî olduğuna dair rivayet zayıf bulunduğu için itibar görmemiştir.

Sûre, ismini kırk altıncı ve kırk sekizinci âyetlerde geçen "a'râf" kelimesinden alır. Başındaki (الْحَمْدُ)'dan dolayı Elif-Lâm-Mîm-Sâd sûresi de denir. Mîkât (âyet 143), Mîsâk (âyet 169) gibi daha başka adları varsa da meşhur olanı A'râf'tır.

A'râf urfun çoğuludur. Urf ise "yüksekçe yer" demek olup ayrıca dağın tepesine, atın yelesine, horozun ibiğine de urf denilir. Sürede geçtiği şekliyle a'râf, cennet ile cehennem arasındaki surun yüksekçe yerleridir. Kırk altıncı âyete göre cennet ile cehennem arasında bir "hicâb" (duvar), Hadîd sûresine göre ise (57/13) bir "sûr" vardır (daha fazla bilgi için bk. A'RAF).

Üslûp bakımından bir önceki En'âm sûresini andıran ve onun devamı gibi görünen, ayrıca Bakara ve Âl-i İmrân sûreleriyle yer yer muhteva benzerlikleri gösteren A'râf sûresinde, Mekki sûrelerde görüldüğü gibi iman ve itikad konuları, özellikle âhirete iman meselesi işlenmektedir. İlk bakışta sûre, vahiy ve nübüvvet meselesiyle ilgili deliller getiriyormuş intibahı vermekte ve diğer peygamberlerle Hz. Peygamber'in karşılaştıkları direnişleri ele almaktadır. Ancak dikkatle incelendiğinde bu direnişlerin özellikle âhirete iman konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Âhireti inkâr da biri kibir ve kendini beğenmişlik, diğeri keyfî yaşayış ve günaha düşkünlük olmaktadır. Âhirete iman konusu, bu sürede sebep ve sonuçları ile ele alınmakta ve bütün yönleriyle aydınlatılmaktadır. Cennet ile cehennemin yanında bir de a'râftan söz edilmektedir. Bu bakımdan sûre, yalnızca İslâm dini açısından değil diğer semavî dinler açısından da âhirete iman konusunu tamamlayıcı ve nihai hedefine ulaştırıcı bir özellik taşımaktadır.

Sûre, vahyin önemini ve ona uymanın gereğini bildiren âyetlerle başlar. Kendilerine vahiy bilgisi ulaşmış olanların sorumluluğuna dikkat çekildikten sonra âhiret gününde amellerin tartılacağı,

buna bağlı olarak iyilerin kurtulacağı, günahkârların da yaptıkları kötülük yüzünden ceza görecekları vurgulanır. Âhiret hayatına inanmayanlar kibirlerinden, ya da günaha düşkünlükleri yüzünden inkâr yoluna saparlar. Nitekim şeytan da kibrinden dolayı Âdem'e secde etmemiştir.

Kötü ve çirkin şeyler işleyenler, "Atalarımızdan böyle gördük, Allah böyle emretmiş" derler (âyet 28). Oysa Allah kul-larına kötü ve çirkin bir şey emretmez. O doğru ve güzel olanı emreder. Yalnızca kendisine tapılmasını, verdiği nimetlerden meşrû ölçüler içinde faydalanılmasını ister. "De ki: Rabbim açık ve gizli kötülükleri, günah işlemeyi, haksızlık ve taşkınlığı, kendisine ortak koşmanızı, bir de Allah hakkında bilgisizce konuşmanızı haram kılmiştir" (âyet 33). Kibirlerinden dolayı Allah'ın âyetlerini inkâr edenlere gökyüzünün kapıları açılmayacak; deve iğnenin deliğinden geçse de onlar cennete giremeyeceklerdir (âyet 40). Oysa iman edip iyilik yapanlar göğüslerini daraltan bütün sıkıntılardan kurtulacak ve sevinç içinde cennete gireceklerdir. Orada cehennem ehline seslenip, "Biz rabbimizin bize vaad ettiğini gerçek bulduk, siz de rabbinizin size vad ettiğini gerçek buldunuz mu?" diyecekler, onlar da, "Evet, bulduk" diye cevap vereceklerdir (âyet 44). Sonra a'râftakiler cehennemliklere, "Mal ve mülkünüzün, kasılıp kibirlemenizin bir fayda vermediğini şimdi gördünüz değil mi?" diyeceklerdir (âyet 48). Dinlerini oyun ve eğlence haline getirenleri dünya hayatı aldatır ve onlar karşılaşacakları büyük günü unuturlar, Allah'ın âyetlerini bile bile inkâr ederler. Kıyamet gününde de Allah onları unuttur (âyet 51).

Gökleri ve yeri, geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı yaratan, yarattıklarını en yüce bir hükümlanlıkla yöneten Allah'ın buyrukları her yerde geçerlidir. Yaratmak da buyurmak da O'na aittir. O sizin de rabbinizdir: Huzurunda saygı, tevazu ve ümitle dua ediniz. O, bozguncuları ve azgınları sevmez. İyilik yapanlardan da rahmetini esirgemez (âyet 55-56). Nûh kavmi azgınlığı ve taşkınlığı, Hûd kavmi nankörlüğü, Semûd kavmi kendini beğenmişliği yüzünden helâk olup gittiler. Lût kavmi de hayasızlığa sapsmıştı; kadınları bırakıp erkeklerle ilgileniyorlardı. Şuayb da kavmini uyarmış, inananlara baskı yapmamalarını söylemişti. Fakat sözlerine inanmayı kibirlerine yediremediler. Şuayb'ı ve inananla-

rı ülkeyi terke zorladılar. Sonuçta kendileri zararlı çıktılar; üzerlerine azap yağdı.

Sürede geçmiş kavimlerin hayatlarından verilen bu canlı misallerle peygamberlerin iman uğrunda mücadeleleri gözler önüne serilir, sırası geldikçe Mekke müşrikler uyarılır, müminlere de sabır ve sebat göstermeleri tavsiye edilir. Allah'ın tedbirinin her tedbirin üstünde olduğu hatırlatılır. Bu da Hz. Mûsâ misaliyle açıklanır: Allah onu Firavun'dan korumak için Firavun'un sarayında büyüttü. Sonra kendisine peygamberlik verdi ve Firavun'a gönderdi. Gösterdiği mucizelerle sihirbazları mağlûp etti. Firavun'un iman etmeyişi, gerçeği göremeyişinden değil kibrinden ve saltanat düşkünlüğündendi. Bununla beraber hemen helâk edilmedi. Onun ve adamlarının gözlerini açmak için başlarına kıtlık, kuraklık ve çekirge âfeti geldi. Ancak yine de direniyorlar, ne pahasına olursa olsun iman etmeyeceklerini söylüyorlardı. Sonuçta Firavun boğuldu, Mûsâ zafer kazandı. Mûsâ'nın iman mücadelesi bununla bitmedi. Bu defa kendi kavminden bir kısım insanlar, tapmak için Mûsâ'dan bir put yapmasını istediler. Mûsâ bu teklife kızdı ve onları anlayışsızlıkla suçladı. Puta tapmak, gözle görülmeyen Allah'a tapmaktan onlara daha kolay gelmişti. Mûsâ da rabbini görmeyi dilemiş, fakat bunun mümkün olmayacağı kendisine gösterilmişti (âyet 143). Mûsâ'nın Tûr'a gidişini fırsat bilen bazı şaşkınlardan altından bir buzağı heykeli yaptılar ve ona tapmaya başladılar. Töbe edip dönenler affa uğrayıp kurtuldular. Çünkü Allah bağışlamayı sever, rahmeti her şeyi kuşatmıştır (âyet 152-153). Sahildeki kasaba halkı da cumartesi (sebt) günü yasağını çiğnedi. Azgınlara nasihat kâretmez. Onlar iğrenç maymunlar gibidirler. Büyüklük taslayarak Allah'ın âyetlerinden yüz çevirenler, "doğru yolu görseler de o yoldan gitmezler" (âyet 146).

Âdemoğulları Allah'a iman etmede, ıkrar ve şahadet zincirinin birer halkası gibi nesiller halinde yaratıldılar. "Bizim iman ve ikrardan haberimiz yoktu" (âyet 172) demesinler diye ardarda gelen peygamberler tarafından uyarıldılar. Allah'ın âyetlerini hiçe sayanlar, yavaş yavaş ve farkına varmadan helâke doğru sürüklenirler (âyet 182). Tevrat'da ve İncil'de adı yazılı olan bu resule, "bu ümmî nebîye uyanlar, ona saygı gösterip yardım edenler, onunla birlikte gönderilen nu-

ra (Kur'an) uyanlar kurtulacaklar" (âyet 157). Allah "kitaba sımsıkı sarılıp namazı hakkıyla kılanlarla iyiliğe koşanların emeğini boşa çıkarmayacaktır" (âyet 170).

Sûrenin sonlarında puta tapmanın anlamsızlığı ve faydasızlığı bir kere daha ortaya konur. Kıyametin ne zaman kopacağını Allah'tan başka kimsenin bilmediğine dikkat çekilir (âyet 187). Bu bilgi Hz. Peygamber'e dahi verilmemiştir. Peygamber'in görevi gayb âleminin sırlarını açıklamak değil, Allah tarafından bildirilenleri tebliğ etmektir. Çünkü o sadece bir müjdecî ve bir uyarıcıdır (âyet 188).

Gerçek dost, kitap indiren ve vahiy gönderip doğru yolu gösteren Allah'tır. O bütün iyilerin dostudur, velisidir (âyet 196). Kurtuluş affa sarılmak, iyiliği emretmek ve anlayışsızlardan yüz çevirmekle mümkündür. Şeytanın vesvesesinden Allah'a sığınmak gerekir. Muttakiler şeytandan gelen vesveseyi hissediler. Şeytan kendi dostlarını hep azgınlığa sürükler, yakalarını hiç bırakmaz (âyet 201-202).

Bu âyetler, sûrenin baş tarafındaki İblis'in Allah'a nasıl karşı geldiğini ve Hz. Âdem'le Havvâ'yı nasıl aldattığını anlatan âyetlerle (11-25) bağlantılıdır. Yine sûrenin başında, "Siz rabbiniz tarafından indirilene uyunuz!" (âyet 2) âyetindeki emir, sûrenin sonunda, "Ben ancak rabbim tarafından bana vahyedilen şeyi uyarım" (âyet 203) âyetinde cevabını bulmuş olur. Bu da sûrenin başı ile sonu arasındaki uyum ve bütünlüğü gösterir.

Din konusunda vahye uymanın önemi, Kur'an okunduğu zaman onu dinlemenin lüzumu, Allah'a sunulan duanın üslûp ve âdâbı bu son âyetlerde açıkça dile getirilir. Sûre, vahye uymanın nihâî hedefinin Allah'ı doğru tanımak ve O'na

kulluk etmek demek olduğunu ortaya koyan şu âyetle son bulur: "Rabbın katında değeri olanlar, kibreye kapılıp O'na ibadetten uzak kalmazlar. O'nun şanını ululayıp yalnızca O'na secde ederler."

Bazı tefsirlerde Ubey b. Kâ'b'dan rivayet edilen, "Kim A'râf sûresini okursa Allah kıyamet gününde o kişi ile İblis arasına bir perde koyar" meâlindeki hadisin mevzû olduğu kabul edilmiştir (bk. İbnü'l-Cevzî, I, 239-241; Zerkeşî, I, 432).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "ar" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "ar" md.; İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzû'ât* (nşr. Abdurrahman M. Osman), Medine 1386/1966, I, 239-241; Zerkeşî, *el-Burhân*, I, 432; Aynî, *Ümdetü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, XV, 157-169; Süyûtî, *el-İtkân*, I, 18; a.mlf., *Tenâsüku'd-dürer fî tenâsübi's-süver* (nşr. Abdülkâdir Ahmed Atâ), Beyrut 1406/1986, s. 87-88; Üşmûnî, *Menârü'l-hüdâ fî beyânî'l-vakf ve'l-ibtidâ*, Kahire 1286/1869, s. 113; Âlûsî, *Râhu'l-me'ânî*, III, 2-264; Reşid Rızâ, *Tefstrü'l-Menâr*, Kahire 1373/1953, VIII, 294-533; IX, 2-540; Elmalılı, *Hak Dini*, III, 2118-2223; Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, İstanbul 1947, I, 258; Şehhâle, Abdullah Mahmûd, *Ehdâfû külli sûre ve mekâşidühâ fî'l-Kur'ân'i'l-Kerîm*, Kahire 1986, I, 91; Ahmed Hamdi Akseki, "A'râf Sûresi", *İTA*, I, 463-469; "A'râf", *İA*, I, 549; R. Paret, "al-A'râf", *EI*² (İng.), I, 603-604; a.mlf., "el-A'râf", *UDMİ*, II, 879-880.

EMİN IŞIK

ARAFAT

(عرافات)

Mekke'nin doğusunda,
haccın en önemli rûknü olan
vakfenin yapıldığı yer.

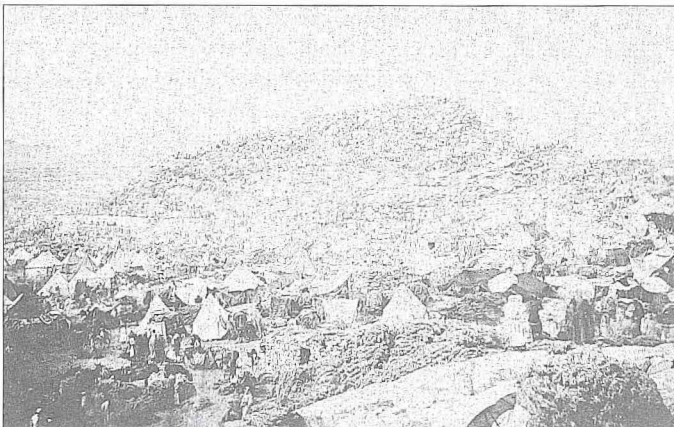
Kelime olarak "bilme, anlama, tanıma" ve "güzel koku" gibi mânalara gelen bir kökten türemiş olan arefe ve arafatın etimolojisi ve aralarındaki anlam farkı konusunda değişik görüşler ileri sürülmekle birlikte, genel olarak arafat keli-

mesinin arefenin çoğulu olmayıp her ikisinin de tekil halinde aynı yerin adları olduğu kabul edilmiştir. Bu yere Arafat adının verilisi sebebi kesin olarak bilinmemekte ise de bu konuda bazı görüşler ileri sürülmektedir. Hz. Âdem ile Hz. Havvâ'nın yeryüzüne indikten sonra burada buluşup tanışmaları veya Cebrâil'in Hz. İbrâhim'e haccın nasıl ve nerelerde yapılacağını öğretirken Arafat'a geldiklerinde ona, "Arefte?" (anladın mı, tanıdın mı?) diye sorması, onun da "Aref-tü" (anladım, tanıdım) demesinden dolayı buraya Arafat veya Arefe dendiği kaynaklarda zikredilmiştir. Ayrıca dünyanın her tarafından gelen insanların bu yerde birbirleriyle görüşüp tanışmaları veya günahlarını itiraf ederek Allah'tan af dilemeleri, af dileyenlerin affedilmelerinden sonra günah kirlerinden temizlenip Allah katında güzel bir kokuya sahip olmaları sebebiyle bu adın verildiği de ileri sürülen görüşler arasındadır.

Arafat Mekke'nin 21 km. doğusunda, Tâif dağ yolu üzerinde ova görünüşünde düz bir alandır. Doğu, kuzey ve güneyindeki dağlar bu ovayı bir yay gibi kuşatmış, bunlardan Arafat'a bitişik olanlar Arafat'tan sayılmıştır. En uç noktaları arasında doğudan batıya 6.5 km., kuzeyden güneye de 11-12 km. uzunlukta olan bu sahanın tamamı 13.68 km²'dir ve kuzey kesiminde halk arasında Arafat dağı olarak bilinen ve eskiden İlâl veya Elâl diye adlandırılan granit taşlarından oluşmuş Cebel-i Rahme bulunmaktadır. Aslında Arafat dağı bu değil, Arafat sahasını kuşatan dağdır (İbrâhim Rifat Paşa, I, 335).

İslâm Ansiklopedisi'nde vakfe* yapılan yerin Cebel-i Rahme'den ibaret olduğu ve vakfenin yalnızca bu tepenin üzerinde yapıldığı izlenimi verilmiştir (I, 549). Halbuki vakfe Hz. Peygamber'in, "Arafat'ın tamamı vakfe yeridir" (Müslim, "Hac", 149) buyurması sebebiyle, aşağıda sınırları belirtilen Arafat sahasının her yerinde yapılabilmektedir.

Ezrakî, Muhibbüddin et-Taberî, Fâkihî ve Fâsî gibi Mekke tarihiyle ilgili eser veren müelliflerin belirttiklerine göre, batıda Urene vadisi, doğuda Sa'd dağından eski Tâif yoluna kadar uzanan ve Arafat vâdisini çevreleyen Arafat dağları, güneyde Nemire dağının doruğu, İbn Âmir bostanlığı, Urene vadisi ve eski Tâif yolu, kuzeyde Sa'd dağı ve Urene vâdisine kavuşuncaya kadar uzayan ve üst tarafı Kinâne, alt tarafı Hüzeyl kabilele-

XX. yüzyıl
başlarında
Arafat
(İÜ Ktp.,
Album,
nr. 90745)